

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗМІЦНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

SOME ISSUES OF STRENGTHENING OF THE INDIVIDUAL INFORMATION SECURITY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

У статті наведені нагальні питання щодо удосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в період пандемії Covid-19 та впливу інформаційної безпеки особистості на її поширення. Зазначено, що завдяки прогалинам в інформаційній політиці держави людина може не відчувати загрози для свого життя. Статистика зростання кількості хворих поступово перестає впливати на корегування соціальної поведінки громадян. В умовах пандемії Covid-19 раніше сформовані та усвідомлені багатьма поколіннями людей правила поведінки з хворими не спрацьовують. У сучасних умовах для мінімізації ризику захворювання необхідно дистанціюватися від осіб, які знаходяться без маски. Новою суспільно-корисною нормою поведінки особистості можна вважати обов'язковість носіння маски в громадських місцях (розглядаючи себе потенційно хворим).

Надані рекомендації щодо удосконалення адміністративної відповідальності за порушення правил карантину, санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам. Акцентовано увагу на доцільності внесення змін до санітарних норм і правил щодо облаштування магазинів, театрів, кінотеатрів, закладів охорони здоров'я, перукарень, інших закладів надання послуг населенню.

Зазначено, що негативному розвитку ситуації сприяють недосконале усвідомлення різними категоріями людей (посадові та службові особи органів державної влади і місцевого самоврядування, а також пересічні громадяни) вичерпного переліку громадських місць, видів господарської діяльності, пов'язаних зі значним ризиком розповсюдження хвороби.

Звернуто увагу на доцільність удосконалення інформаційної політики держави та зв'язок зазначених проблем з особливостями сприйняття інформації людиною, станом інформаційної безпеки особистості у суспільстві. Надані рекомендації щодо цілеспрямованого застосування державою у період пандемії Covid-19 організаційних, адміністративних, економічних, правових, соціально-психологічних механізмів державного управління та механізму двобічного симетричного діалогу органів державної влади із суспільством.

Ключові слова: інформаційна безпека особистості, пандемія Covid-19, механізми

державного управління, адміністративна відповідальність, інформаційна безпека, інформаційна культура.

The article presents urgent issues on improving the activities of public authorities and local governments during the Covid-19 pandemic and the impact of the individual information security on its spread. It is noted that due to gaps in the information policy of the state a person may not feel threatened for his life. Statistics on the growth of the patient's number time to time ceases to affect the correction of social citizen's behavior.

It is noted that in the conditions of the Covid-19 pandemic, the rules of patient's treatment previously formed and understood by many generations of people do not work. In modern conditions, to minimize the risk of disease, it is necessary to oneself distance from people who are without a mask. A new socially useful norm of personal behavior can be considered the obligation to wear a mask in public places (himself is considering potentially ill).

It is provided recommendations for improving administrative liability for violations of quarantine rules, sanitary rules and regulations for the prevention of infectious diseases. Emphasis is placed on the expediency of making changes to sanitary norms and rules for the arrangement of shops, theaters, cinemas, health care facilities, hairdressers and other facilities for the provision of services to the population.

It is noted that the negative development of the situation is facilitated by imperfect awareness of various people categories (officials and public officials authorities and local governments, as well as ordinary citizens) of an exhaustive list of public places, economic activities associated with significant risk of disease.

It is emphasized to the expediency of improving the information policy of the state and the connection of these problems with the peculiarities of human information perception, the individual information security state in society. It provided recommendations for the purposeful application of the state during the Covid-19 pandemic organizational, administrative, economic, legal, socio-psychological mechanisms of public administration and the mechanism of bilateral symmetrical dialogue of public authorities with society.

Key words: individual information security, pandemic Covid-19, mechanisms of public administration, administrative responsibility, information security, information culture.

УДК 351.746.1

DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.18.21>

Кукін І.В.

к. наук з держ. упр.,

перший заступник начальника

Головного центру управління службою

Державна прикордонна служба України

Постановка проблеми в загальному вигляді. 3 грудня 2019 року міжнародна спільнота зіткнулася з новим викликом для виживання людства, який зумовлений пандемією Covid-19, який залишається не досить дослідженим вірусом. Так, у всьому світі, за станом на 31 липня 2020 року зазначеною хворобою заразилися 17 752 708

осіб, з них 682 393 померли [1]. Кількість постраждалих людей продовжує збільшуватися. В Україні 31 липня 2020 року було зафіксовано черговий антирекорд з кількості госпіталізованих, загальна кількість активних хворих на коронавірус складає 29 439 осіб, найвищий показник летальності – 5,1% (Кіровоградська область) [2].

Зважаючи на відсутність вакцини та ефективних ліків від зазначеної хвороби, необхідність введення та жорсткого дотримання карантинних обмежень, пов'язаних із тимчасовим припиненням окремих видів господарчої діяльності, є нагальними питаннями в діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з метою вжиття заходів з удосконалення механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з питань охорони громадського здоров'я розглянуті у роботах В.К. Ляшко, М.В. Долгих, В.В. Карлаша, А.Є. Бакая, Д.А. Купрієнка, О.В. Лучинської, Г.Т. Терешкевича та інших дослідників.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на проведені заходи, питання організації спільної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування щодо протидії поширенню соціально-небезпечних хвороб шляхом зміцнення інформаційної безпеки особистості залишаються не досить дослідженими.

Мета статті. Мета дослідження – визначення нагальних питань щодо удосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в період пандемії Covid-19 та впливу інформаційної безпеки особистості на її поширення.

Виклад основного матеріалу. Оптимальна система охорони здоров'я має передбачати ієрархічну будову: налагодження зв'язків між суб'єктами та об'єктами управління; врахування особливостей стану здоров'я населення, особливостей його способу життя й харчування; механізм медичного страхування. Важливим фактором підтримання здоров'я особистості можна вважати постійне підвищення її культурного рівня та базових знань у сферах медицини, фармакології, біоінженерії тощо [3, с. 71]. Крім цього, побудова системи охорони здоров'я потребує врахування принципів законності, прозорості, системності, результативності, прогнозованості, пріоритетності, соціальної відповідальності, запобігання негативним наслідкам [4, с. 162].

Медичне забезпечення у Збройних Силах країн НАТО базується на принципах відповідності Гагській і Женевській конвенціям (зокрема, неупереджене ставлення до хворих, врахування їх потреб і наявних для їхнього лікування ресурсів); дотримання стандартів надання медичної допомоги; проведення профілактичних заходів щодо запобігання хворобам; розподіл заходів на профілактичні, невідкладні, реанімаційні, евакуаційні, спе-

ціалізовані; безперервності медичної допомоги [5, с. 138].

На думку О.В. Лучинської, соціально-небезпечні хвороби виникають у результаті впливу на людський організм певного біологічного чинника; ризикованої поведінки особи у суспільстві. Для їх профілактики необхідний цілеспрямований вплив на суспільство державних інституцій; активізація діяльності медичних закладів; використання механізмів державно-громадської взаємодії. Під час планування заходів профілактики доцільно враховувати макрофактори; соціальні та економічні чинники; поведінку особистості та її правосвідомість; біологічні та медичні фактори; особливості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; чинну нормативно-правову базу [6].

Особливістю діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в період пандемії Covid-19 можна вважати наявність випадків, коли зовнішні симптоми захворювання не виявляються; існують економічні та ситуативні обмеження використання всіма членами суспільства повного комплексу засобів індивідуального захисту від коронавірусу під час ведення господарчої діяльності та у побуті. Зважаючи на те, що зараження людини може відбуватися через очі, для протидії поширенню захворювань можна обмежитися носінням маски потенційно хворою людиною. Це потребує формування органами державної влади у членів суспільства нових знань, умінь і навичок щодо порядку та правил носіння маски в громадських місцях, що показано на Рис. 1.

Майже кожна особа хворіла на гострі респіраторні захворювання, які не передаються через очі людини. При вимушеному контакті з хворим було досить одягати маску. В нових умовах це правило не спрацьовує. Для мінімізації ризику захворювання необхідно дистанціюватися від осіб, які знаходяться без маски. На нашу думку, відмінності усвідомлення людиною нових реалій соціального життя пов'язані з певним станом її інформаційної вразливості або інформаційною безпекою особистості (Рис. 1). Її зміцнення може бути досягнуте шляхом підвищення інформаційної культури.

Телевізійні новини виходять у звичайному форматі, диктори ведуть розмови без масок. Незважаючи на численні порушення правил носіння маски в громадських місцях, в оголошеннях у транспорті та в супермаркетах увага акцентується лише на необхідності її мати. Це призводить до того, що людина перестає відчувати загрози для свого життя. Тривожна статистика щодо зростання кількості хворих і померлих перестає впливати на корегування соціальної поведінки громадян.

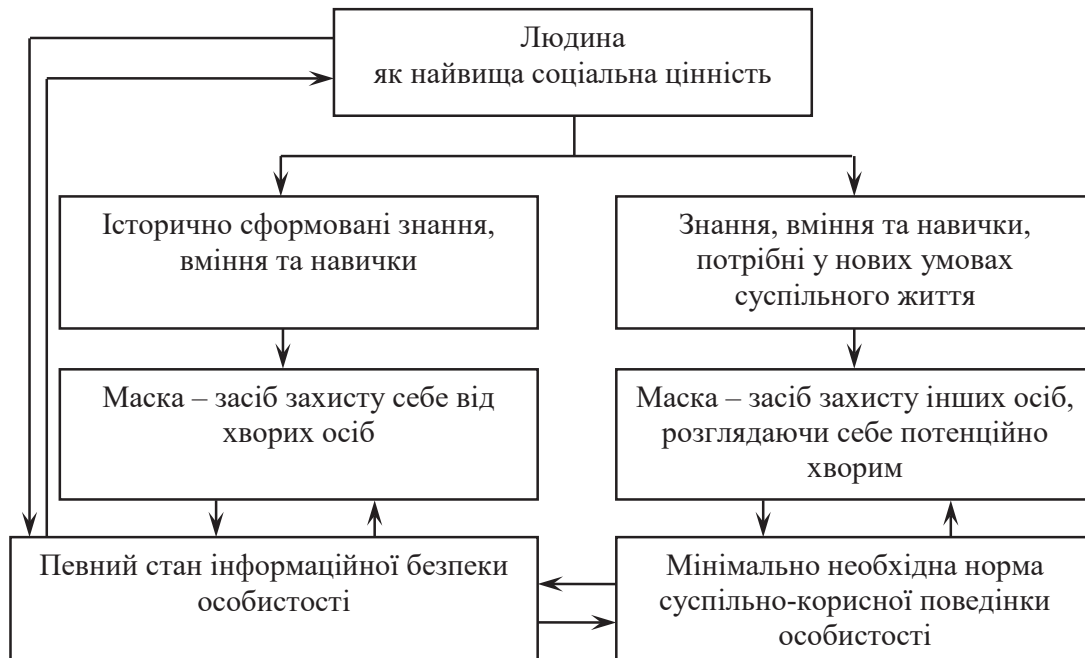

Рис. 1. Відмінності раніше здобутих людиною та необхідних у період пандемії Covid-19 знань, умінь і навичок

Людська гідність існує, коли людина вільно діє на основі принципу автономії. Немає жодної соціальної причини, яка може виправдувати дії або бездіяльність, що спричиняють смерть будь-якої людини. Навіть тимчасове обмеження життєвих цінностей має бути об'єктивно виправдано необхідністю досягнення більш вищого добра. Зважаючи на це, впровадження світоглядно-філософських засад біоетики в діяльність органів публічного управління залишається актуальним [7, с. 95].

На думку Д.А. Терещенко, людський капітал формується на нано-(суб'єкт управління – конкретна людина); мікро-(забезпечується впливом різноманітних організацій); мезо-(суб'єкт управління – регіональні органи державної влади); макро-(забезпечується діяльністю центральних органів державної влади) рівнях і в рамках організаційного, адміністративного, правового і економічного механізмів державного управління, шляхом виконання економічної, соціальної, інноваційної і стимулюючої функцій. Соціальна відповідальність має розглядатися як результат синергетичної взаємодії людського, соціального і морального капіталів всіх взаємодіючих у суспільстві суб'єктів [8, с. 104].

Стрімке поширення пандемії коронавірусу Covid-19 на території Російської Федерації ніяк не вплинуло на перегляд нею зовнішньої агресивної політики. Навпаки, країна-агресор використовує масштаб негативних наслідків пандемії в багатьох країнах світу в інформаційній війні. Так, Х. Катариною, В. Дендіним,

М. Довгим наведені численні приклади неправдивої інформації російських пропагандистів, спрямовані на залякування населення та підризу його довіри до своїх урядів. Зокрема, Російська Федерація намагається безпідставно звинуватити США та НАТО у розповсюдженні вірусу, провокуються конфлікти населення з трудовими мігрантами. Є випадки, коли фотографії жахливого стану російських лікарень видаються за українські [9].

Через недосконалість вжитих в Україні методів правового регулювання та механізму двобічного симетричного діалогу із суспільством існують внутрішні інформаційні загрози особистості під час пандемії Covid-19. Вони зумовлені недостатнім рівнем особистої культури окремих громадян, недосконалістю процесів інформування населення органами державної влади про вжиті заходи та норми права.

Так, критикуючи виступ головного санітарного лікаря України, Т. Стрільчак на сторінці інтернет-видання Times.ZT стверджує, що носіння людиною маски не потрібне, тому що вона не захищає людину від інфікування [10]. Дійсно, ще 31 січня 2020 року Міністерством охорони здоров'я України була оприлюднена Інструкція лікарям, де до комплекту засобів захисту від вірусу Covid-19 були віднесені респіратор (№ 95 або EU FFP2); захисні окуляри або щиток для обличчя; ізоляційний (захисний) халат; рукавички [11].

У Стандартах медичної допомоги додатково передбачена можливість використання

хірургічної (медичної) маски замість респіра-тора (класу захисту не нижче FFP2) [12, с. 3]. У виступі В. Ляшко йшлося про те, що інфікована людина може не відчувати хвороби. Носіння маски хворим зменшує загрози поширення інфекції. В умовах пандемії кожна особа має вважати себе потенційно інфікованою [13].

На жаль, багато не компетентних людей продовжують на власний розсуд тлумачити рекомендації Міністерства охорони здоров'я України та Всесвітньої організації охорони здо-ров'я. Так, Митрополит Павло пояснював пастві, що захворювання людини пов'язані лише з її гріхами та запрошував громадян на обряди богослужіння під час карантину [14]. Аналогічну думку висловлював відомий український боксер О.О. Усик, до порад якого можуть прислухову-ватися багато його прихильників [15]. З часом на Громадському телеканалі вийшов репортаж про наслідки таких закликів, що пов'язані зі збільшенням кількості інфікованих після завер-шення пасхальних свят [16].

Зважаючи на суспільну шкідливість і небез-пеку від порушень правил карантину, санітар-них правил і норм щодо запобігання інфек-ційним хворобам, у березні 2020 року була введена адміністративна (стаття 44-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення) та кримінальна (стаття 325 Кримінального кодексу України) відповідальність [17].

Зокрема, право складати протоколи за статтею 44-3 Кодексу України про адміністра-тивні правопорушення надано уповноваженим особам органів внутрішніх справ (Національній поліції України), органів охорони здоров'я; органів державної санітарно-епідеміологіч-ної служби; центрального органу виконав-чої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю; посадовим осо-бам, які уповноважені на те виконавчими комі-тетами (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчими орга-нами, які виконують їх повноваження) сіль-ських, селищних, міських рад [17].

Зважаючи на частину 2 статті 19 Конституції України, посадові особи органів державної влади мають діяти на підставі законів та інших нормативно-правових актів [18]. Наведений на урядовому порталі перелік громадських місць має некоректне посилання на Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стосовно окремих елементів цього переліку пересічній особі не можливо знайти поси-лання на відповідні норми права [19]. Це обмежує ефективність контролю за дотриман-ням карантинних заходів, притягнення винних осіб до адміністративної і кримінальної відпо-

відальності та не виключає виникнення кон-фліктних ситуацій у суспільстві.

На нашу думку, удосконалення протидії пандемії Covid-19 потребує:

1) чіткого нормативного врегулювання суб'єктами Закону України «Про захист насе-лення від інфекційних хвороб» вичерпного переліку громадських місць (де вводяться сані-тарні правила і карантинні обмеження), видів господарської та іншої діяльності (що можуть сприяти поширенню інфекційних хвороб) із визначенням ступеню загроз та індикаторів, що суттєво їх змінюють (можуть використову-ватися для прийняття рішень щодо посилення або послаблення карантинних обмежень);

2) розширення переліку уповноважених осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення: члени гро-мадського формування з охорони гро-мадського порядку і державного кордону; командири (начальники) військових частин (установ, закладів); командири підрозділів, які уповноважені на те командирами (начальни-ками) військових частин (установ, закладів); посадові особи органів залізничного тран-спорту; посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики з питань без-пеки на наземному транспорті;

3) врахування особливостей суспільного життя під час карантинних обмежень, які впливають на перебіг строків розгляду справ про адміністративні правопорушення, поряд-ок фіксації доказів і складання процесуаль-них документів;

4) опрацювання міжнародних інтернет-про-ектів щодо відстеження неправдивої інформа-ції, автоматичного присвоєння та візуалізації рейтингу достовірності мережевих інформа-ційних джерел і ресурсів;

5) удосконалення системи інформування населення з метою підвищення його культур-ного рівня (у тому числі шляхом зобов'язання телекомпаній щодо безоплатної трансляції соціальної реклами; створення образно-твор-чих прикладів соціально-корисної поведінки особи у період пандемії; залучення волон-терських та інших організацій для розповсю-дження знань щодо профілактики розповсю-дження вірусних захворювань).

Зважаючи на те, що у майбутньому можуть виникати не менш загрозливі епідемії та пан-демії, доцільно переглянути санітарні норми та правила щодо облаштування магазинів, театрів, кінотеатрів, закладів охорони здоров'я, перука-

рень, інших закладів надання послуг населенню: облаштування санітарних бар'єрів; автоматизація процесів дезінфекції поручнів ескалаторів; технологічне забезпечення безпечної дистанції між клієнтами та обслуговуючим персоналом; мінімізація контакту людини з дверима, технологічним обладнанням та іншими предметами у місцях загального користування; впровадження технологій безконтактних електронних розрахунків; створення електронних мережевих інформаційних сайтів для ознайомлення покупця з ціною та властивостями продукції, що зменшує потреби брати певні товари у руки

Висновки. Отже, негативному розвитку ситуації сприяє недосконале нормативне визначення та усвідомлення різними категоріями людей (посадові та службові особи органів державної влади і місцевого самоврядування, пересічні громадяни) переліку громадських місць, видів господарської діяльності, пов'язаних із ризиками розповсюдження корона вірусу, та визначення необхідного кола осіб, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення. Потребує удосконалення інформаційна політика держави. Зазначені проблеми пов'язані з особливостями сприйняття інформації людиною та станом інформаційної безпеки особистості у суспільстві.

Протидія інформаційним загрозам особистості у період пандемії Covid-19 потребує цілеспрямованого застосування державою організаційних, адміністративних, економічних, правових, соціально-психологічних механізмів державного управління. Потребує уваги розвиток механізму двобічного симетричного діалогу органів державної влади із суспільством.

Напрямом подальших досліджень може бути удосконалення правового регулювання інформаційної безпеки особистості у міжнародних стосунках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пандемія коронавірусної хвороби-2019. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пандемія_коронавірусної_хвороби_2019.
2. 261 особа за добу: в Україні госпіталізували рекордну кількість пацієнтів із COVID-19. Цензор. Нет. URL: https://censor.net.ua/ua/news/3211166/261_osoba_za_dobu_v_ukrayini_gospitalizovali_rekordnu_kilkist_patsiyentiv_z_covid19.
3. Долгіх М.В. Оптимізація інструментів впливу на суспільство та професійні кадри системи охорони здоров'я України // Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2020. № 2(70). С. 70–74.
4. Карлаш В.В. Державне регулювання сучасним станом охорони здоров'я України // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 161–164.
5. Бакай А.Є., Купрієнко Д.А. Розвиток системи медичного забезпечення сил охорони правопорядку

України в контексті її європейської та євроатлантичної інтеграції // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 134–141.

6. Лучинська О.В. Удосконалення механізмів державно-громадської взаємодії в сфері протидії ВІЛ/СНІДУ // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1125>.

7. Терешкевич Г.Т. Світоглядно-філософські основи біоетики в контексті реформування системи охорони здоров'я // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 3. С. 93–103.

8. Терещенко Д.А. Формування механізмів державного управління розвитком людського капіталу // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 4. С. 103–108.

9. Катарина Х., Дендін В., Довгий М. Фейки про коронавірус: як відрізнити правду від вигадки. 5 канал. «Час. Підсумки тижня». URL: <https://www.5.ua/svit/feiky-pro-koronavirus-iaak-vidriznyty-pravdu-vid-vyhadky-212175.html>.

10. Стрільчик Т. Головний санітарний лікар України: «Маска не рятує, але носити її треба, бо... так треба». Інформаційно-аналітичне видання Times. ZT. URL: <https://times.zt.ua/holovnyj-sanitarnyj-likar-ukrajiny-maski-ne-riatuje-ale-nosyty-jiji-treba-bo-tak-treba/>.

11. Інструкції лікарям: що робити при підозрі у пацієнта вірусу 2019-nCoV. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/formedical-staff/instrukcii-likarjam-scho-robity-pri-pidozri-upacienta-virusa-2019-ncov>.

12. Стандарти медичної допомоги «коронавірусна хвороба (Covid-19)». Додаток до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28.03.2020 № 722. URL: https://moz.gov.ua/uploads/3/19713-standarti_med_dopomogi_covid_19.pdf.

13. Ляшко В.К. Онлайн-брифінг щодо заходів із протидії поширенню коронавірусної інфекції від 22.03.2020. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/videogalereja?page=7#>.

14. Митрополит Павло. Великий пост. Лавра. Путь спасения. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jHX55SNjqY4&feature=youtu.be>.

15. Український боксер Олександр Усик прокоментував участь у церковних обрядах під час поширення коронавірусу. Журнал НВ. URL: <https://nv.ua/ukr/sport/boxing/usik-koronavirus-bokser-zaklikavhoditi-v-hrami-50076164.html>.

16. Ткачук Б. МОЗ: У настоятеля Києво-Печерської лаври коронавірус. Громадське Телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/moz-u-nastoyatelya-kiyevopecherskoyi-lavri-koronavirus>.

17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 17.03.2020 № 530-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n9>.

18. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

19. Громадське місце: де необхідно носити маску. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/gromadske-misce-de-neobhidno-nositi-masku>.